

Predikaren

Predikaren kallas på hebreiska Kohélet, ”Samlaren” – en som samlar på vishet (1:16) och samlar folket till undervisning (12:9), vilket återspeglas i bokens grekiska och latinska namn, Ecclesiastes. Författaren nämner inte sitt namn men presenterar sig som ”son till David, kung i Jerusalem”, vilket enligt traditionen syftar på Salomo som regerade ca 970-930 f.Kr. Han var vida berömd för sin vishet (1:16) och skrev merparten av Ordspråksboken, men föll i synd genom hedniska kvinnor, makt och rikedom (1 Kung 11, jfr Pred 2 och 5 Mos 17:17).

Predikarens bok har traditionellt tolkats som ett vittnesbörd om Salomos omvändelse på sin ålders höst. Allt jordiskt som njutning (kap 2), rikedom och arbete (4-6) och kunskap (7-9) har visat sig vara ”förgängligt och ett jagande efter vind” (1:14), och att inse detta är en förutsättning för förnöjsamhet och gudsfruktan (12:13, jfr Matt 6:33f, 1 Tim 6:6).

I judisk tradition läses Predikaren under lövhyddohögtiden i oktober. Särskilt kända är avsnitten om att allt har sin tid (kap 3) och om ungdom och åldrande (11:9f).

¹ Ord av Predikaren, son till David, kung i Jerusalem.

Allt jordiskt är förgängligt

- 2 Förgängligt, förgängligt!
säger Predikaren.
Förgängligt, förgängligt!
Allt är förgängligt.
- 3 Vad vinner människan
med all sin möda
där hon strävar under solen?
- 4 Slakten kommer, slakten går,
men jorden står evigt kvar.
- 5 Solen går upp och solen går ner,
och skyndar tillbaka till sin plats
där den går upp.
- 6 Vinden blåser mot söder
och vänder mot norr,
den vänder och vänder
och börjar sitt kretslopp på nytt.
- 7 Alla floder rinner ut i havet,
men havet blir aldrig fullt.
Dit floderna runnit förut,
rinner de igen.
- 8 Allt är fullt av möda,
människan kan inte beskriva det.
Ögat blir inte mätt av att se,
örat blir inte fullt av att höra.
- 9 Det som har hänt
kommer att hända igen,
det som är gjort
kommer att göras igen.
Det finns inget nytt under solen.

1:2 Job 7:16, Pred 2:11, 11:8, 12:8.   **1:2** förgängligt Ordagrant
"vindpust", en bild för flyktighet, förgänglighet och tomhet.   **1:3**
Ps 39:7, Pred 2:22f, 3:9.   **1:4** Ps 104:5, 119:90.   **1:5** Ps 19:7.   **1:8**
Ords 27:20.   **1:8** Allt är fullt av möda Annan översättning: "Alla ord
är fulla av möda".   **1:9** Pred 3:15.

¹⁰ Säger man om något: ”Det här är nytt!”, så har det redan funnits i forna tider, före oss.

¹¹ Ingen minns dem som fanns före oss. Och de som kommer efter oss blir inte ihågkomna av dem som kommer efter dem.

Att söka vishet är också förgängligt

¹² Jag, Predikaren, var kung över Israel i Jerusalem.

¹³ Jag inriktade mitt hjärta på att med vishet undersöka och utforska allt som sker under himlen. Det är en bedrövlig möda som Gud har gett människors barn att plåga sig med.

¹⁴ Jag såg allt som görs under solen, och se, allt är förgängligt och ett jagande efter vind.

¹⁵ Det som är krokigt kan inte bli rakt,
och det som saknas kan inte räknas.

¹⁶ Jag sade i mitt hjärta: Se, jag har samlat större vishet än alla som varit i Jerusalem före mig. Mitt hjärta har sett mycket vishet och kunskap.

¹⁷ Men när jag inriktade mitt hjärta på att lära känna visheten och förstå dumhet och dårskap, då insåg jag att också det var ett jagande efter vind.

¹⁸ Stor vishet ger stor sorg,
ökad kunskap ger ökad smärta.

1:12 1 Kung 1:34. **1:13** 1 Kung 4:29f, Pred 3:10. **1:13** utforska allt Salomo var legendarisk för sin mångsidiga vishet (1 Kung 4:29f, 10:3f). **1:14** Pred 2:11, 17, 4:4, 6:9. **1:15** Pred 3:14, 7:14. **1:16** 1 Kung 3:12f. **1:16** varit i Jerusalem Andra handskrifter: ”härskat över Jerusalem”. **1:17** Pred 2:12, 7:26.

2

Njutning och rikedom är förgängligt

¹ Jag sade i mitt hjärta: Kom, jag låter dig pröva glädjen. Njut av det goda! Men också det var förgängligt.

² Jag sade om skrattet:
”Det är dårskap”,
och om glädjen:
”Vad tjänar den till?”

³ Jag tänkte i mitt hjärta att jag skulle liva upp min kropp med vin, medan hjärtat fick leda mig med vishet, och få grepp om dårskapen tills jag såg vad som är bäst för människors barn att göra under himlen de dagar de lever.

⁴ Jag tog mig an stora projekt: Jag byggde hus åt mig, jag planterade vingårdar åt mig.

⁵ Jag anlade trädgårdar och parker åt mig och planterade där alla slags fruktträd.

⁶ Jag gjorde vattendammar åt mig för att vattna en växande skog av träd.

⁷ Jag köpte slavar och slavinnor och fick tjänare som fötts i mitt hus. Dessutom hade jag

---

2:1 Pred 8:15, Luk 12:19f. **2:2** Ords 14:13, Pred 7:3, 6. **2:3** Pred 7:17f. **2:3** liva upp Annan översättning: ”stärka”, ”locka”.

2:4 1 Kung 6:1, 7:1, 2 Krön 3:1f, Höga V 8:11f. **2:4** byggde hus Salomo byggde på sitt palats, ”Libanonskogshuset”, i tretton år (1 Kung 7). Han byggde också templet (1 Kung 5-8) samt många andra projekt (1 Kung 9:15, 19). **2:7** 2 Krön 1:12.

mer boskap av oxar och får än någon före mig i Jerusalem.

⁸ Jag samlade också silver och guld och skatter från kungar och länder. Jag skaffade mig sångare och sångerskor och det som är mannens lust: en kvinna, ja, kvinnor.

⁹ Jag blev stor och överträffade alla som varit i Jerusalem före mig. Samtidigt behöll jag min vishet.

¹⁰ Allt mina ögon begärde gav jag dem. Jag nekade inte mitt hjärta någon glädje, för mitt hjärta hade glädje av all min möda, och det var lönen för all min möda.

¹¹ Men när jag såg på allt som mina händer hade gjort och på den möda jag lagt ner, då var allt förgängligt och ett jagande efter vind. Det finns inget att vinna under solen.

Vishet och dårskap är förgängligt

¹² Sedan vände jag mig för att betrakta vishet och dumhet och dårskap – för vad kan den göra som

---

2:7 boskap De kungliga hjordarna var mycket stora (se 1 Krön 27:29f, 28:1, 1 Kung 4:23). **2:8** 1 Kung 10:11f, 2 Krön 9:10f.

2:8 silver och guld och skatter från kungar och länder Från handelsflottan och grannfolkens regenter (se 1 Kung 9:26f, Ps 72:10f). **2:8** sångare och sångerskor Vanliga vid kungens hov

(2 Sam 19:35, 1 Kung 10:12). Salomo skrev själv sånger (Ps 72, 127, 1 Kung 4:32) och organiserade templets musiker (2 Krön 8:14).

2:8 mannens lust Salomo anges som författare till Höga Visans kärlekspoesi. Han fick med tiden allt fler hustrur (Höga V 6:7), delvis på grund av politiska allianser (1 Kung 11). **2:8** en kvinna, ja, kvinnor Den troligaste översättningen av hebr. shiddá. Annan översättning (Septuaginta): "en munskänk och (vackra) servitriser".

2:9 1 Kung 10:23f, 2 Krön 9:22. **2:11** Pred 1:2, 14, Matt 6:29. **2:12** Pred 1:17, 7:26f.

kommer efter kungen? Bara det som redan är gjort!

¹³ Då insåg jag att visheten är bättre än dårskapen, liksom ljuset är bättre än mörkret.

¹⁴ Den vise har ögon i sitt huvud, medan dåren vandrar i mörker. Men jag märkte att samma öde drabbar dem båda.

¹⁵ Då sade jag i mitt hjärta: Det som drabbar dåren ska drabba mig också. Vad har jag då för nytta av all min vishet? Och jag sade i mitt hjärta: Också det är förgängligt.

¹⁶ För varken den vise eller dåren minns man för evigt. I kommande dagar är båda snart glömda. Och hur dör den vise? Som dåren!

Vad får människan för all sin möda?

¹⁷ Då hatade jag livet, för det som görs under solen var en plåga för mig. Allt är förgängligt och ett jagande efter vind.

¹⁸ Jag hatade all min möda som jag haft under solen, för jag måste ju lämna det till den som kommer efter mig.

¹⁹ Och vem vet om han är en vis man eller en dåre? Ändå ska han få råda över allt som jag med möda och vishet har samlat under solen. Också det är förgängligt.

²⁰ Då blev jag förtvivlad i mitt hjärta över all den möda som jag gjort mig under solen.

²¹ För om en människa har arbetat med vishet och kunskap och skicklighet, så måste hon ändå

2:13 Pred 7:11f, 9:18, 10:10.   **2:14** Ords 14:33, 15:7, 17:24, Pred 8:1, 9:2.   **2:15** Job 21:7f, Pred 6:8, 8:14, 9:2.   **2:16** Job 18:17, Ps 49:11.
2:17 Job 3:21, 14:13.   **2:18** Ps 39:7, 49:18.   **2:21** Ps 39:7, Klag 5:2.

lämna sin del åt någon annan som inte lagt ner någon möda på det. Också det är förgängligt och ett stort elände.

²² Vad får då människan för all sin möda och sitt hjärtas strävan som hon har under solen?

²³ Alla hennes dagar är ju ett lidande, hennes arbete är bara bekymmer. Inte ens om natten får hennes hjärta ro. Också det är förgängligt.

²⁴ Det finns inget bättre för människan än att få äta och dricka och se det goda i sin möda. Jag förstod att också det kommer från Guds hand.

²⁵ För vem kan äta och vem kan njuta utom genom honom?

²⁶ Åt den människa som är god i hans ögon ger han vishet och kunskap och glädje. Men åt syndaren ger han besväret att samla och lägga på hög för att det ska ges åt den som är god i Guds ögon. Också det är förgängligt och ett jagande efter vind.

3

Allt har sin tid

¹ Allt har sin tid,
det finns en tid för
allt som sker under himlen:
² en tid att födas
och en tid att dö,
en tid att plantera

2:22 Pred 1:3. **2:23** Job 7:1f, 14:1, Pred 5:16. **2:24** Pred 5:18.
2:24 se det goda i sin möda Annan översättning: "ha det gott under sin möda" (även i 3:13, 5:17). **2:25** 1 Kung 4:22f. **2:25** utom genom honom Andra handskrifter: "utom jag". **2:26** Ps 97:11, Ords 13:21f, 28:8. **3:1** Pred 8:6, 9:11. **3:2** 1 Mos 8:22, Job 14:5, Ps 139:16.

- och en tid att rycka upp
det planterade,
- ³ en tid att dräpa
och en tid att hela,
en tid att riva ner
och en tid att bygga upp,
- ⁴ en tid att gråta
och en tid att skratta,
en tid att sörja
och en tid att dansa,
- ⁵ en tid att kasta bort stenar
och en tid att samla stenar,
en tid att ta i famn
och en tid att avstå från famntag,
- ⁶ en tid att söka upp
och en tid att tappa bort,
en tid att förvara
och en tid att kasta bort,
- ⁷ en tid att riva sönder
och en tid att sy ihop,
en tid att tiga
och en tid att tala,
- ⁸ en tid att älska
och en tid att hata,
en tid för krig
och en tid för fred.
- ⁹ Vad vinner då den som arbetar med sitt slit?
¹⁰ Jag såg den möda som Gud har gett människors
barn att sträva med.

3:4 Rom 12:15.   **3:7** Kol 4:6.   **3:8** en tid att hata T ex det onda
(Ps 97:10, Ords 8:13).   **3:9** Pred 1:3, 2:22.

11 Allt har han gjort skönt i sin tid. Även evigheten har han lagt i människornas hjärtan. Ändå kan de inte förstå Guds verk från början till slut.

12 Jag insåg att det inte finns något bättre för dem än att vara glada och göra det goda så länge de lever.

13 Och när en människa äter och dricker och ser det goda i sin möda, då är det en Guds gåva.

14 Jag insåg att allt som Gud gör består för evigt. Till det kan inget läggas, och från det kan inget dras. Så har Gud gjort för att man ska frukta honom.

15 Det som är har redan varit. Det som kommer att hända har också hänt förut. Gud kallar fram det förflutna.

Människans förgänglighet

16 Vidare såg jag under solen: På domarsätet rådde ogudaktighet, på rättfärdighetens plats den ogudaktige.

17 Då tänkte jag: Både den rättfärdige och den ogudaktige ska Gud döma. Det finns en tid för allt som sker och allt som görs.

18 Jag tänkte: Det sker för människornas skull, för att Gud ska pröva dem och för att de ska se att de i sig själva är som djuren.

19 Det går ju människors barn som det går djuren, det går dem alla lika. Den enes död är som den andres. Alla har samma livsande. Människan

---

3:11 Job 37:23, Pred 11:5.   **3:12** Pred 2:1, 8:15, Jes 22:13.   **3:13**
Pred 5:18.   **3:14** Ps 33:11, Jes 46:10.   **3:15** Pred 1:9f.   **3:15**
det förflutna Annan översättning (Septuaginta): "den som är förföljd".

3:17 Ps 82:1f, Jes 10:1f.   **3:19** Ps 39:6, 12, 49:13, 21, 78:39, Pred 8:8,
Jak 4:14.

har inte mer att komma med än djuren. Allt är förgängligt.

²⁰ Alla går till en och samma plats. Alla har kommit av jord, alla vänder åter till jord.

²¹ Vem vet om människans ande stiger uppåt eller om djurens ande går ner till jorden?

²² Jag såg att inget är bättre för människan än att hon har glädje i sin gärning, för det är hennes del. För vem kan låta henne se det som ska ske efter henne?

4

Förtryck, möda och ensamhet

¹ Vidare såg jag de våldsdåd som begås under solen. Jag såg de förtrycktas tårar, och ingen tröstade dem. Våld kom från förtryckarnas hand, och ingen tröstade dem.

² Då prisade jag de döda som redan hade dött, de var lyckligare än de levande som ännu levde.

³ Men lyckligare än båda är den som ännu inte blivit till, den som inte har sett det onda som görs under solen.

⁴ Jag såg att all möda och framgång i arbetet beror på den enes avund mot den andre. Också det är förgängligt och ett jagande efter vind.

⁵ Dären lägger händerna i kors och förtär sig själv.

3:20 1 Mos 2:19, 3:19, Job 34:15, Ps 104:29, 146:4, Pred 6:6, 12:7.

3:22 Pred 2:24, 5:17f, 6:12, 8:7, 10:14. **3:22** låta henne se Annan översättning: "hämta tillbaka henne så att hon ser". **4:1** Job 35:9, Pred 3:16, Klag 1:2, 21. **4:1** Våld kom från förtryckarnas hand Annan översättning: "Makten var på förtryckarnas sida". **4:2** Job 3:3f, 11f, Pred 7:1, Jer 20:14f. **4:3** Pred 6:3. **4:4** Pred 9:6. **4:5** Ords 6:10f, 24:33.

⁶ Bättre en handfull ro än båda händerna fulla med möda och jagande efter vind.

⁷ Och jag såg något mer som var förgängligt under solen:

⁸ En som är ensam och ingen har vid sin sida, varken son eller bror. Ändå är det ingen ände på allt hans slit, och hans ögon blir inte mätta på rikedom. För vem sliter jag då och nekar mig själv det goda? Också det är förgängligt och en bedrövlig möda.

⁹ Bättre två än en, för de får god lön för sin möda.

¹⁰ Om de faller, kan den ene resa upp den andre. Men ve den som är ensam! Faller han, finns det ingen som kan resa upp honom.

¹¹ Likaså: om två ligger tillsammans har de det varmt. Men hur ska den ensamme hålla sig varm?

¹² Där en blir övermannad kan två stå emot. Och en tretvinnad tråd brister inte så lätt.

Jordisk makt är förgänglig

¹³ Bättre en ung som är fattig och vis än en kung som är gammal och dåraktig och inte längre förstår att ta varning.

¹⁴ Ja, han kom ut från fångarnas hus för att bli kung, fastän han föddes fattig i sitt rike.

¹⁵ Jag såg alla som levde och rörde sig under solen tillsammans med den unge som skulle ta den andres plats.

4:8 Ords 27:20, Pred 5:9.

4:9 1 Mos 2:18.

4:12 Ps 127:4f.

4:13 en ung Möjligen en referens till Jerobeam (1 Kung 11:26f), som gjorde uppror mot den gamle Salomo och senare blev kung över Nordriket (1 Kung 12:20).

4:14 1 Mos 41:41f, Ps 113:7f, Luk 1:52.

¹⁶ Det var ingen ände på allt folket, på alla som han gick i spetsen för. Men ändå har de som kommer efter ingen glädje av honom. Också det är förgängligt och ett jagande efter vind.

Förhastade löften

¹⁷ Vakta din fot när du går till Guds hus. Att komma för att lyssna är bättre än offret som dårarna ger, för de förstår inte att de gör det som är ont.

5

¹ Var inte för snabb med din mun och förhasta dig inte i ditt hjärta med att uttala ett ord inför Gud, för Gud är i himlen och du är på jorden. Låt därför dina ord vara få.

² Drömmar kommer av mycket arbete, dåraktigt tal av många ord.

³ När du ger ett löfte till Gud, dröj inte med att uppfylla det, för han har inte behag till dårar. Håll vad du lovar!

⁴ Det är bättre att inte lova något än att lova och inte hålla det.

⁵ Låt inte din mun förleda dig till synd och säg inte inför sändebudet att det var ett misstag. Vill du

---

4:16 alla dem han gick i spetsen för Annan översättning: "alla som levde före dem". **4:17** 1 Sam 15:22f, Ords 15:8, 21:27, Hos 6:6.

5:1 Ords 10:19, 20:25, Matt 6:7, Jak 1:19. **5:2** Ords 10:14. **5:3** 4 Mos 30:3, 5 Mos 23:21, Ps 50:14, 66:13f, 76:12. **5:3** Håll vad du lovar! Att bryta en ed som bekräftats med "så sant Herren lever" (jfr Jer 4:2, 5:2) innebar en hädelse mot Gud. **5:5** 4 Mos 15:22f, 30:7, Mal 2:7. **5:5** sändebudet Troligen en tempelpräst som bevittnade löftet (jfr Mal 2:7).

att Gud ska bli vred för dina ords skull och förstöra dina händers verk?

⁶ För där drömmarna är många blir det mycket tomhet och många ord. Men frukta du Gud!

Rikedom är förgängligt

⁷ Om du ser att den fattige förtrycks och att rätt och rättfärdighet kränks i landet, så bli inte förvånad över det, för hög vakar över hög och andra höga över dem båda.

⁸ Och det är en förmån för ett land att ha en kung som ser till att marken brukas.

⁹ Den som älskar pengar blir inte mätt på pengar, och den som älskar rikedom får aldrig nog. Också det är förgängligt.

¹⁰ När ägodelarna förökas är det fler som förbrukar dem. Vilken nytta har ägaren av dem utom att få se dem med ögonen?

¹¹ Ljuv är arbetarens sömn, han må ha litet eller mycket att äta. Men den rikes överflöd ger honom ingen ro att sova.

¹² Ett svårt elände har jag sett under solen: rikedom som sparats till skada för sin ägare,

¹³ och sedan förloras förmögenheten i en olycka. Har ägaren en son, får han ingenting.

¹⁴ Lika naken som han kom ur moderlivet måste han gå bort igen. För sitt slit får han inget att ta med sig.

5:7 Ps 82:1f, Pred 3:16, 4:1, Ords 17:5, 22:8, Jes 5:22f, Kol 3:25, 1 Tess 4:6. **5:8** Svårtolkad vers. Annan möjlig översättning: "Och landets skörd tas av dem alla, kungen betjänas av åkermarken."

5:9 Job 20:18, 27:16f, Ps 49:11, Pred 4:8, Hagg 1:6, Luk 18:18f, 1 Tim 6:9f.

5:12 Job 20:20f. **5:14** Job 1:21, 27:19, Ps 49:17f, 1 Tim 6:7.

¹⁵ Också det är ett svårt elände. Han ska gå bort som han kom. Vad vinner den som mödar sig för vinden?

¹⁶ I alla sina dagar äter han i mörker med mycket oro, sjukdom och besvikelse.

¹⁷ Detta är vad jag insett: Det är gott och skönt att människan äter och dricker och ser det goda i sin möda när hon strävar under solen de levnadsdagar som Gud ger henne, för det är hennes del.

¹⁸ Om Gud ger en människa rikedom och skatter och dessutom förmåga att njuta av det och ta ut sin del och finna glädje i sin möda, då är det en Guds gåva.

¹⁹ För han tänker knappt på sina levnadsdagar, eftersom Gud håller honom upptagen med glädje i hjärtat.

6

Livet är förgämligt

¹ Det finns ett elände som jag sett under solen, och det vilar tungt på människorna:

² Det är när Gud ger rikedom, skatter och ära åt någon så att han inte saknar något av allt han önskar sig, men sedan ger Gud honom inte möjlighet att njuta av det utan låter en främling göra det. Det är förgänglighet och en svår plåga.

5:16 äter han i mörker Andra handskrifter (Septuaginta): "lever han i mörker och sorg". **5:17** Pred 2:10, 3:12, 22, 8:15, 9:7f.

5:18 Pred 2:24, 3:13, 6:2. **5:19** Ps 34:6. **5:19** håller honom upptagen Annan Översättning: "bönhör honom". **6:2** Est 5:11f, Ps 39:7, 49:11f, Pred 4:8, 5:16.

³ Om en man får hundra barn och lever i många år och hans dagar blir många, men han inte får njuta av det goda och dessutom inte får någon begravning, då säger jag: Ett dödfött foster har det bättre än han.

⁴ Det kom till förgänglighet, det gick bort i mörker och mörkret döljer dess namn.

⁵ Det fick inte se eller känna solen, men det har mer ro än han,

⁶ även om han fick leva i tusen år två gånger om utan att se det goda. Går inte alla ändå till en och samma plats?

⁷ All människans möda är för hennes mun. Ändå blir själen inte mättad.

⁸ Vilken fördel har den vise framför dåren? Vad hjälper det den fattige om han förstår att uppföra sig inför de levande?

⁹ Bättre njuta det man har för ögonen än tråna efter annat. Också det är förgängligt och ett jagande efter vind.

¹⁰ Det som finns har redan fått sitt namn, och vad människan är, är redan känt. Hon kan inte gå till rätta med den som är mäktigare än hon själv.

¹¹ För ju fler ord, desto större tomhet. Vad vinner man på det?

7

¹ För vem vet vad som är gott för människan i livet under hennes förgängliga livsdagar där hon lever

---

6:3 Job 3:16, Ps 58:9, Pred 4:3.   **6:6** Job 30:23, Pred 3:20.   **6:8** Pred 2:15.   **6:9** Pred 1:14.   **6:10** Job 33:12f, Ps 139:16, Pred 1:9, 3:15, Jes 45:9, Rom 9:20.   **6:11** Ps 39:6.   **7:1** Job 14:2f, Pred 8:7, 17, 10:14.

som en skugga? Och vem kan säga en människa vad som kommer att ske efter henne under solen?

Livsvisdom

- ² Bättre gott namn än god salva,
och bättre dödens dag
än födelsens dag.
- ³ Bättre gå till sorgehus
än till gästabad,
för det är slutet för alla människor,
och den som lever
bör ta det till hjärtat.
- ⁴ Bättre sorg än skratt,
av plågat ansikte mår hjärtat bra.
- ⁵ De visas hjärtan är i sorgens hus,
dårarnas hjärtan i glädjens hus.
- ⁶ Bättre höra den vises tillrättavisning
än höra dårars sång,
- ⁷ för dårens skratt är som
sprakandet av törne
under grytan.
Också det är förgängligt.
- ⁸ Oärlig vinst gör den vise till en dåre,
mutor fördärvar hjärtat.
- ⁹ Bättre slutet på en sak än dess början,
bättre tålmodig än högmodig.

7:2 Ords 22:1, Pred 4:2.   **7:2** Bättre gott namn än god salva På hebreiska tov shem mi-shémen tov.   **7:3** Ps 39:5, Jak 4:9.   **7:4** Pred 2:2, Matt 5:4, 2 Kor 7:8f.   **7:5** Ps 1:1f.   **7:6** Ps 141:5, Ords 15:31f, 17:10, Pred 9:17.   **7:7** sprakandet av törne De värdelösa törnbuskarna gav mycket ljud men lite värme i brasan.   **7:8** 2 Mos 23:8, 5 Mos 16:19, Ords 17:23.   **7:9** Ords 14:29.

- 10 Var inte snar till vrede,
för vrede bor i dårars bröst.
- 11 Fråga inte:
Varför var det bättre förr?
Det är inte av vishet du frågar så.
- 12 Vishet är lika gott som ett arv,
en förmån för dem som ser solen.
- 13 Vishetens beskydd
är som pengars beskydd.
Men kunskapens fördel
är att visheten ger liv
åt sin ägare.
- 14 Se på Guds verk:
Vem kan göra rakt
det han har gjort krokigt?
- 15 På glädjens dag ska du vara glad,
på olyckans dag ska du tänka på
att Gud har gjort
både den ena och den andra,
för att människan inte ska förstå
vad som kommer efter henne.
- 16 Allt har jag sett
under mina förgängliga dagar:
Den rättfärdige går under
i sin rättfärdighet,
den ogudaktige lever länge
i sin ondska.
- 17 Var inte alltför rättfärdig

7:10 Ords 14:17, 29, Jak 1:19. **7:12** Ords 3:13f, 8:18f. **7:12** lika gott som ett arv Annan översättning: "gott tillsammans med ett arv" (men jfr vers 13). **7:14** Job 12:14f, Pred 1:15. **7:15** Fil 4:12. **7:16** Job 21:7f, Pred 8:14, Ps 73:3f, Jer 12:1f.

- och inte alltför vis.
Varför förstöra dig själv?
- 18 Var inte alltför ogudaktig
och inte dåraktig.
Varför dö före din tid?
- 19 Det är bäst att hålla fast vid det ena
utan att släppa det andra,
för den som fruktar Gud
finner en väg ut ur allt detta.
- 20 Visheten gör den vise starkare
än tio mäktiga i staden.
- 21 För det finns ingen
rättfärdig människa på jorden
som gör det goda och aldrig syndar.
- 22 Fäst dig inte
vid allt som människor säger,
så hör du inte
att din tjänare förbannar dig.
- 23 Ditt hjärta vet ju att du själv
många gånger
har förbannat andra.
- 24 Allt detta har jag prövat
genom vishet.
Jag sade: ”Jag vill bli vis.”
Men visheten var
fjärran från mig.
- 25 Det som är långt borta
och mycket djupt,
vem finner det?

7:18 Ps 55:24, Ords 10:27, Pred 8:13, 12:13. **7:19** Pred 2:3,
Matt 23:23, 2 Petr 1:10. **7:20** Ords 21:22, 24:5, Pred 9:16, 18. **7:21**
1 Kung 8:46, 2 Krön 6:36, Job 14:4, Ords 20:9, Rom 3:23, 1 Joh 1:8. **7:22**
2 Sam 16:10f. **7:24** Job 28:12f, Pred 8:17.

- 26 Och jag vände mitt hjärta
till att förstå, utforska,
söka vishet och sammanhang.
Jag ville förstå att ondska är dårskap
och dåraktighet galenskap.
- 27 Och jag fann:
Bittrare än döden är den kvinna
vars hjärta är snaror och nät,
vars händer är bojor.
Den som är god inför Gud
kommer undan henne,
men syndaren fångas av henne.
- 28 Se, detta fann jag, säger Predikaren,
när jag lade det ena till det andra
för att få sammanhang,
- 29 något som min själ ännu söker
men inte har funnit.
En man bland tusen
har jag funnit,
men någon kvinna bland alla dessa
har jag inte funnit.
- 30 Se, bara detta har jag funnit:
Gud skapade människan rak,
men de har tänkt ut
många påhitt.

8

Levnadsregler och tänkespråk

7:26 Pred 1:17, 2:12. **7:27** Ords 5:3f, 22:14. **7:27** den kvinna vars hjärta är snaror Salomos hedniska hustrur förledde honom till avgudadyrkan (1 Kung 11:4). **7:30** 1 Mos 1:27, 8:21, Jer 17:9. **7:30** rak Annan översättning: "ärlig" eller "rättfärdig" (så som hon skulle vara).

- 1 Vem är som den vise?
 Vem kan förklara saker och ting?
 Visheten lyser upp
 människans ansikte,
 det hårda i hennes uppsyn
 förvandlas.
- 2 Jag säger: Följ kungens ord
 på grund av den ed
 som du gett inför Gud.
- 3 Var inte snabb att överge honom,
 stå inte upp för en ond sak.
 Han gör vad han vill,
- 4 för kungens ord har makt.
 Vem kan säga till honom:
 "Vad gör du?"
- 5 Den som håller budet
 vill inte veta av något ont.
 Den vises hjärta känner tid och sätt.
- 6 För allt finns en tid och ett sätt,
 och en människas ondska
 vilar tungt på henne.
- 7 Hon vet ju inte vad som kommer,
 vem kan säga henne hur det blir?
- 8 Ingen människa har makt
 över anden
 så att hon kan hålla kvar anden,
 och ingen har makt
 över dödens dag.

8:1 2 Mos 34:29f, Jak 3:13.   **8:2** Matt 22:21, 1 Petr 2:17.   **8:2** den ed som du gett inför Gud   Undersåtar avkrävdes en trohetsed till sin kung (jfr Hes 17:13).   **8:3** Pred 10:4.   **8:4** Ords 16:15, 19:12, 20:2.   **8:5** sätt   Annan översättning: "dom" (även i vers 6).   **8:6** Pred 3:1, 17.   **8:7** Pred 7:1, 10:14.   **8:8** Job 14:5, Ps 31:16, 39:5.   **8:8** anden   Annan översättning: "vinden".

I krig kommer ingen undan,
och ondska kan inte rädda
den ogudaktige.

Världens orättvisor

⁹ Allt detta såg jag, när jag betraktade allt som sker under solen, i en tid när människa har makt över människa till hennes olycka.

¹⁰ Jag såg också de ogudaktiga bli begravda och gå till vila, medan de som gjort det rätta måste dra bort från den heliga platsen och blev bortglömda i staden. Också det är förgängligt.

¹¹ Därför att domen inte genast fälls över det onda, styrks människors barn i sina hjärtan att göra det onda.

¹² Men även om syndaren gör det onda hundra gånger om och får leva länge, så vet jag ändå: Det går väl för de gudfruktiga eftersom de fruktar Gud,

¹³ men illa för den orättfärdige. Hans liv förlängs inte som skuggan, eftersom han inte fruktar Gud.

¹⁴ Förgängligt är det som sker på jorden, att det kan gå de rättfärdiga som om de gjort ogudaktiga gärningar, och att det kan gå de ogudaktiga som om de gjort rättfärdiga gärningar. Jag sade: Också det är förgängligt.

8:9 Pred 3:16f, 4:1. **8:10** bortglömda Andra handskrifter (så Septuaginta): "hyllade". **8:11** Job 35:15, Pred 9:3, 2 Petr 3:9. **8:12** 5 Mos 6:24, Esra 8:22, Ps 1:1f, 33:18f, Ords 14:11, Pred 7:15. **8:13** Ps 37:20, 55:24, Pred 7:18. **8:13** förlängs ... som skuggan När solen börjar gå ner. **8:14** Job 21:7, Ps 37:35, 44:10f, 73:3, Pred 2:15, 7:16, 9:2, Jer 12:1f.

15 Jag prisar glädjen, för det finns inget bättre för människan under solen än att hon äter och dricker och är glad. Det är vad som följer henne i hennes möda de livsdagar Gud ger henne under solen.

16 När jag inriktade mitt hjärta på att förstå visheten och såg den verksamhet som pågår på jorden – varken dag eller natt unnar man sig sömn

17 då insåg jag att hela Guds verk är sådant att människan inte kan fatta det som sker under solen. För hur mycket människan än strävar och utforskar det, förstår hon det ändå inte. Även om den vise säger sig förstå det, kan han ändå inte fatta det.

9

1 Allt detta har jag grubblat på, allt detta har jag prövat: att de rättfärdiga och de visa och deras gärningar är i Guds hand. Kärlek eller hat, ingen människa vet vad som ligger framför henne.

2 Allt händer lika för alla: för den rättfärdige och den ogudaktige, för den gode, den rene och den orene, för den som offerar och den som inte offerar. Det går den gode som det går syndaren, den som svär en ed liksom den som skyr eden.

3 Detta är något ont i allt som händer under solen, att det går alla lika. Och människornas hjärtan är

---

8:15 Pred 2:24, 3:12, 22, 5:17f, 9:7. **8:15** äter och dricker och är glad Uttrycket förknippas särskilt med Salomos regim som präglades av fred och välbefinnande (1 Kung 4:20, 1 Krön 29:22). **8:17** Pred 1:17, 3:11, 7:24f, 11:5, Rom 11:33f. **9:1** 5 Mos 33:3, Job 12:10. **9:2** Job 9:22, 21:7, Ps 73:12f, Pred 2:14f, 7:15, 8:14, Jer 12:1. **9:2** för den gode Septuaginta och Peshitta tillägger: "och den onde". **9:3** Pred 1:11, 2:16, 8:10f, Jer 17:9, Rom 3:9f.

fulla av ondska, av dårskap i deras hjärtan så länge de lever, och sedan går de ner bland de döda.

⁴ Den som är med i de levandes skara har ett hopp, för en levande hund har det bättre än ett dött lejon.

⁵ De som lever vet att de ska dö, men de döda vet ingenting och får ingen mer lön, för minnet av dem är glömt.

⁶ Deras kärlek, deras hat och deras avund finns inte mer. Aldrig mer har de del i vad som sker under solen.

⁷ Så ät ditt bröd med glädje och drick ditt vin med glatt hjärta, för Gud är redan nöjd med det du gör.

⁸ Låt dina kläder alltid vara vita och låt oljan aldrig fattas på ditt huvud.

⁹ Njut livet med en kvinna som du älskar, alla dagar i ditt förgängliga liv som Gud ger dig under solen, alla dina förgängliga dagar. För det är din lott i livet och mödan som du har under solen.

¹⁰ Allt som din hand kan göra ska du göra med kraft, för i graven dit du går finns varken gärning eller planer eller kunskap eller vishet.

¹¹ Vidare såg jag under solen: Det är inte de snabba som vinner loppet eller hjältarna som vinner striden. Det är inte de visa som får bröd, de

---

9:4 är med i Andra handskrifter: "är utvald att tillhöra". **9:5** Job 14:21, Ps 31:13. **9:7** Pred 3:12f, 22, 5:17f, 8:15, Jes 22:13, 6:12, Luk 12:19, 1 Kor 15:32. **9:8** kläder ... vita Uttryck för fest, renhet och upphöjdhed (Upp 3:4, 18, 7:14, 19:8). **9:8** oljan ... på ditt huvud Uppfriskande i det varma klimatet (Ps 92:11, Matt 6:17), vanligt vid bjudningar (Ps 23:5, Luk 7:46). Symbol för den helige Ande (1 Sam 16:13). **9:9** Ords 5:18f, Pred 3:22, 6:12. **9:10** Job 17:13, Ps 6:6, 115:17, Jes 38:18, Joh 9:4. **9:11** Ps 127:1, Ords 16:19, Pred 3:1f, Rom 9:16.

kloka som får rikedom eller de kunniga som får uppskattning. Allt beror på tid och tillfälle.

¹² Människan känner inte heller sin tid. Som fiskarna fångas i olycksnätet eller fåglarna fastnar i snaran, så snärjs också människors barn i olyckans tid när den plötsligt drabbar dem.

¹³ Också detta såg jag under solen, en visdom som syntes mig stor:

¹⁴ Det fanns en liten stad med få invånare. Mot den kom en stor kung som belägrade den och byggde stora befästningsverk mot den.

¹⁵ Därinne fanns en fattig men vis man som räddade staden genom sin vishet. Men ingen kom ihåg den fattige mannen.

¹⁶ Då sade jag: Vishet är bättre än styrka. Men den fattiges vishet blir föraktad, och ingen lyssnar till det han säger.

Vishet och dårskap

¹⁷ De visas ord som hörs i stillhet
är bättre än rop från en härskare
bland dårar.

¹⁸ Vishet är bättre än vapen.
Men en enda syndare
fördärvar mycket gott.

10

¹ Döda flugor får

9:12 Job 34:20, Mark 13:33, 35, Luk 12:20. **9:14** en liten stad. Situationen liknar Davids och Joabs belägring av Abel Bet-Hammaaka (2 Sam 20:15f), förutom att den bortglömda räddaren var en vis kvinna. **9:15** 2 Sam 20:16, Pred 4:13. **9:16** Ords 21:22, 24:5, Pred 7:12, 20.

- parfymerearens olja
att stinka och jäsa.
Så uppväger liten dårskap
både vishet och ära.
- ² Den vise har sitt hjärta åt höger,
men dåren har sitt hjärta åt vänster.
- ³ På alla sina vägar är dåren utan vett,
och han säger till alla
att han är en dåre.
- ⁴ Om en furste blir vred på dig,
så lämna inte din plats,
för saktmod förhindrar stora synder.
- ⁵ Det finns ett ont
som jag har sett under solen,
ett misstag som kommer
från den som har makten:
- ⁶ Att dårskap sätts på höga poster
och framstående män
på obetydlig plats.
- ⁷ Jag har sett slavar till häst
och furstar till fots som slavar.
- ⁸ Den som gräver en grop
faller själv däri,
och den som river en mur
blir biten av en orm.
- ⁹ Den som flyttar på sten
blir skadad av sten,
och den som klyver ved
blir skadad av trä.

10:2 höger Förknippades med heder och rättfärdighet (Ps 110:1, Matt 25:34). **10:3** Ords 13:16, 15:2, 18:2. **10:4** Ords 19:11, 25:15, Pred 8:1f. **10:6** Ords 19:10, 29:2, Pred 9:17. **10:8** Ps 7:16f, Ords 11:27, 26:27.

- 10 Den som inte slipar eggen
när järnet blir slött
måste använda mer kraft.
Men vishet leder till framgång.
- 11 Om ormen hugger
innan den blivit tjusad
har ormtjusaren ingen nytta
av sin konst.
- 12 Ord från den vises mun
är välgörande,
men dåren förtärs
av sina egna läppar.
- 13 Början på hans tal är dårskap
och slutet svår galenskap.
- 14 Dåren är rik på ord,
men ingen människa
vet vad som ska ske.
Vem kan säga en människa
vad som kommer efter henne?
- 15 Dårarnas möda tröttar ut dem.
Inte ens till staden hittar de vägen.
- 16 Ve dig, du land
vars kung är ett barn
och där furstarna festar
redan på morgonen!
- 17 Lyckliga land

10:11 Ps 58:5f, Jer 8:17. **10:12** Ords 10:11, 20f, 25:11, Luk 4:22.

10:12 är välgörande Annan översättning: "vinner gillande". **10:14** Pred 7:1, 8:7. **10:16** 2 Krön 13:7, Jes 3:4, 5:11. **10:16** vars kung är ett barn Salomo var ung men bad och fick vishet (1 Kung 3:7). Hans son Rehabeam blev kung vid 41 års ålder (14:21) men betedde sig som ett barn (12:8f).

vars kung är son till ädla män
och där furstarna har fest
vid rätt tid,
för att få styrka
och inte för att dricka.

18 Av lättja förfaller husets bjälkar,
och av försumlighet
regnar det in genom taket.

19 Fest ordnar man för att roa sig
och vin ger glädje åt livet,
och pengar kan ge allt detta.

20 Inte ens i din tanke
ska du förbanna en kung,
och inte ens i ditt sovrum
ska du förbanna den rike,
för himlens fåglar bär ditt tal
och de bevingade för vidare
vad du har sagt.

11

Du kan inte se in i framtiden

- 1 Sänd ditt bröd över vattnet,
för med tiden
får du det tillbaka.
- 2 Dela vad du har i sju delar, ja, åtta,
för du vet inte vilken olycka
som kan drabba landet.

10:17 för att få styrka Annan översättning: "med självbehärskning".

10:19 Ps 104:15, Dan 5:1. **10:20** 2 Mos 22:28, Apg 23:5. **11:1**

Ords 19:17, Matt 10:42, Luk 14:12f, 2 Kor 9:6. **11:1** Sänd ditt bröd
över vattnet Jfr Salomos handelsflotta (1 Kung 9:26f, 10:22). **11:2**

1 Mos 32:7f, 5 Mos 15:7f, Ps 112:9.

- ³ När molnen blir fulla
tömmar de sitt regn över jorden,
och faller ett träd
mot söder eller norr
så ligger det på platsen
där det föll.
- ⁴ Den som spejar efter vind
får aldrig så,
den som ser efter moln
får inget skörda.
- ⁵ Liksom du inte vet vart vinden far
eller hur benen bildas
i moderlivet,
så förstår du inte heller Guds verk,
hur han gör alltsammans.
- ⁶ Så din säd om morgonen
och låt inte din hand
vila om kvällen,
för du vet inte vad som lyckas bäst,
det ena eller det andra
eller om båda är lika bra.
- ⁷ Ljuset är ljuvligt,
och det är gott för ögonen
att se solen.
- ⁸ Om en människa får leva många år,
bör hon glädja sig under dem alla
och minnas
att det blir många mörka dagar.
Allt som kommer är förgängligt.

Ungdom och åldrande

11:5 Job 36:24f, Ps 139:6, 14, Pred 3:11, 7:24, Joh 3:8. **11:5** vart vinden far eller hur benen bildas Annan översättning: "hur anden verkar när benen bildas".

- 9 Du som är ung,
gläd dig i din ungdom,
låt ditt hjärta ha det gott
i din ungdoms dagar.
Vandra ditt hjärtas vägar,
följ det dina ögon ser.
Men tänk på att för allt detta
kommer Gud att kalla dig
till doms.
- 10 Låt sorgen vika ur ditt hjärta
och håll det onda borta
från din kropp.
För ungdomstiden
och blomstringstiden
är förgänglig.

12

- 1 Tänk på din Skapare
i din ungdoms dagar,
innan de onda dagarna kommer
och åren då du säger:
”De ger mig ingen glädje” –
- 2 innan solen och ljuset
och månen och stjärnorna
förmörkas
och molnen kommer åter
efter regnet,
- 3 då husets väktare darrar

11:9 Pred 2:10, 12:14, Matt 12:36, 2 Kor 5:10. **11:10** sorgen Annan
översättning: ”vreden” eller ”oron”. **12:1** Ps 71:17f, 119:9. **12:1**
Tänk på din Skapare i din ungdoms dagar Som Salomo i sin ung-
dom (1 Kung 3:3f). **12:3** 1 Mos 27:1.

och de starka männen sviker,
då malerskorna slutat mala
eftersom de blivit så få
och spejarna har det mörkt
i sina gluggar,
4 då båda portarna
mot gatan stängs till
och ljudet från kvarnen försvagas,
då man vaknar av fågelsång
och sångens alla döttrar
sänker rösten,
5 då man är rädd för var backe
och farorna på vägen,
då mandelträdet blommar,
gräshoppan släpar sig fram
och kaprisknopen saknar kraft,
då människan går till
sin eviga boning
och gråtarna går omkring
på gatan,
6 innan silvertråden brister
och guldsålen slås sönder,
innan krukan vid källan krossas
och hjulet går sönder
vid brunnen,

12:3 husets väktare ... de starka männen Troligen armarna och benen. **12:3** malerskorna Tänderna. Mjöl maldes dagligen av hushållets kvinnor. **12:3** spejarna Ögonen (jfr Dom 5:28, 2 Sam 6:16). **12:4** portarna mot gatan Öronen. Städer och hus stängde sina portar vid skymningen. **12:5** mandelträdet Får vita blommor på våren (jfr Jer 1:11 med not). Står för håret (jfr Ords 16:31). **12:5** kaprisknopen är utan kraft Tolkas vanligen som minskad sexuell lust.

7 då stoftet vänder åter
till jorden det kom från
och anden vänder åter
till Gud som gav den.

8 Förgängligt, förgängligt!
säger Predikaren.
Allt är förgängligt!

Slutord

9 För övrigt var Predikaren en vis man som ständigt undervisade folket. Han övervägde, utforskade och författade många ordspråk.

10 Predikaren sökte finna de rätta orden och skriva sanningens ord rakt och rätt.

11 De visas ord är som uddar,
som indrivna spikar
är deras samlade tänkespråk.
De är gåvor
från en och samma Herde.

12 För övrigt, min son,
låt varna dig!
Det är ingen ände
på det myckna bokskrivandet,
och mycket studerande
gör kroppen trött.

12:7 1 Mos 2:7, 3:19, Pred 3:20f, Luk 23:46, Apg 17:25. **12:8** Pred 1:2.

12:9 1 Kung 4:31. **12:9** undervisade folket Se t ex 1 Kung 8 (tempelinvigningen) och 10:8, 24 (utländska gäster). **12:9** många ordspråk Enligt 1 Kung 4:32 skrev Salomo 3000 ordspråk. Se Ords 10-29. **12:11** Ps 80:2, Jes 49:2, Jer 23:29, Hebr 4:12.

- 13 Detta är slutsatsen,
när allt blivit hört:
Frukta Gud
och håll hans bud,
det gäller alla människor.
- 14 För Gud ska föra fram
alla gärningar vid domen,
med allt som är fördolt,
både gott och ont.

12:13 5 Mos 6:1f, 24, Upp 14:7. **12:13** det gäller alla människor Ordagrant: "för detta är hela människan". **12:14** Pred 11:9, 1 Kor 4:5, 2 Kor 5:10, Upp 20:12.

Svenska Folkbibeln
The Holy Bible in Swedish, Svenska Folkbibeln
translation

copyright © 1996,1998,2015 Stiftelsen Svenska Folkbibeln, Stockholm, och
Stiftelsen Biblicum, Ljungby

Language: Svenska (Swedish)

Reviderad från Svenska Folkbibeln 98 och grundtexten. Gamla testamentet
© 1998, 2015, Stiftelsen Svenska Folkbibeln, Stockholm Nya testamentet ©
1996, 1998, 2015, Stiftelsen Svenska Folkbibeln, Stockholm, och Stiftelsen
Biblicum, Ljungby

2024-12-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Dec 2024 from source files
dated 18 Dec 2024

1f751582-bd9a-5655-ac63-85d69149ba09